

Om Oprettelse af et Central-Agerdyrknings-Seminarium i Norge.*)

Det er maaskee flere af dette Blads Læsere bekendt, at Istandbringelsen af en høiere Underviisnings-Anstalt i Agronomi her i Landet som en Sag af særdeles Bigtighed for Jordbrugets Opkomst, i en Række af Aar har været paatænkt. Da Landbonæringens betydelige Opsving i de senere Aar har gjort Sagen end mere paatrængende nødvendig, har man i de offentlige Blade seet kraftige Opfordringer til Spørgsmaalets Løsning paa en med Tidsforholdene stemmende Maade. Den almindelige Opinion har i den Grad udtalt sig for Bigtigheden og Hensigtsmæssigheden af et saadant Institut, at man ikke længere bør nære nogen Tvivl om, at Sagen vil blive gennemført i en temmelig nær Fremtid. Paa hvilket Stadium denne vigtige Sag for Diebliffet befinder sig, turde det maaskee interessere

*) Af almindelig norsk Landbrugs-Tidende, redigeret af P. D. Boyesen. Dette Blad udgives i Christiania, og deraf udkommer fra Januar 1850 24 Nummere om Aaret, hvert Nummer paa et Ark. Dette Blad har allerede vundet en betydelig Udbredelse i Norge, hvad der vidner om de norske Landmands Sands for ved Læsning at tilegne sig Kundskaber og Erfaringer i deres Fag. De udkomne Nummere meddele adskillige læseværdige Afhandlinger af norske Agromer, dog ogsaa en Afhandling af større Omfang, forfattet af en dansk Landøkonom, Jensenius, som i nogle Aar har bestyret en Agerdyrknings-skole i Bradsberg Amt, og omhandlende Hornqvægets hensigtsmæssigste Fodring om Vinteren.

Bladets Læsere at erfare, og idet vi have foresat os at meddele dette, kan vi, for at Sagen skal blive saameget tydeligere for Læseren, tillige levere en kort Fremstilling af, hvad der forhen er foretaget til denne vigtige Sags Fremme.

For mange Aar tilbage var der, som bekendt, et privat Agerdyrknings-Seminarium paa Gaarden Semb i Jarlsbergs og Laurvigs Grevskab, hvis Bestyrer, Overlærer Sverdrup, til forskjellige Tider erholdt Tilskud af det Offentlige til Institutets Vedligeholdelse, dog aldrig Summer af nogen Betydenhed. Paa Stortinget i 1833 negtedes imidlertid videre Bevilling til dette private Institut, og fra denne Tid af har der stadigen været bragt paa Bane Forslag til et mere omfattende offentligt Institut. Blandt Andet fremkom Regjeringen i 1839 med en Proposition til Stortinget om Anlæggelsen af et Central-Agerdyrknings-Seminarium; men, hvad enten denne Sag endnu ikke var tilstrækkelig modnet i den almindelige Opinion, eller de anstillede foreløbige Undersøgelser og det derpaa støttede Forslag ikke var tilstrækkelig motiveret, saameget er vist, at dette Storting lod Sagen falde, efterat den havde været behandlet ved en Comitee. Paa Stortinget i 1845 gif man et Skridt videre, idet man bevilgede Midler til Anlæggelsen af de nu bestaaende Landbrugs-skoler og anmodede Regjeringen om at anstille fornyede Undersøgelser betræffende den hensigtsmæssigste Maade, paa hvilken det Offentlige kunde virke for høiere og mere omfattende Kundskabers Erhvervelse i Landoekonomien.

Til den Ende lod Regjeringen i Aaret 1847 anstille nogle Undersøgelser ved sagkyndige Personer, der udarbejdede et Udkast til en høiere Landbrugsstole og undersøgte forskjellige det Offentlige tilhørende Gaarde. Man fæstede sin Opmærksomhed paa Aas Præstegaard som den efter Omstændighederne meest skiftede Gaard; men da den ikke kunde erhverves til dette Niemeed uden til en usforholdsmæssig høi Priis, indskrænkede Regjeringen sig til for Stortinget i 1848 at foreslaae, „at Regjeringen til Anskaffelse af en Landeiendom til Sæde for et Central-Agerdyrknings-Seminarium skulde bemyndiges til at anvende en Sum af indtil 30,000 Spd.“ Denne Sag blev paa Stortinget først taget under Behandling af Budget-Comiteen, der under 17de Mai indstillede Sagen til Henlæggelse; men denne Indstilling blev af Thinget underkjendt med betydelig Pluralitet. Nu oversendtes Sagen til Nærings-Comiteen Nr. 1, der afgav den Betænkning, at et saadant Institut var af stor Vigtighed og paatrængende Nødvendighed; dog fremkom Comiteen ikke med nogen bestemt Indstilling. Da Sagen omsider atter kom under Behandling i Thinget, var imidlertid allerede saa betydelige Summer af Budgettet bevilgede, at man under de daværende exceptionelle og precaire Omstændigheder ikke vovede at bifalde Propositionen, som Regjeringen imidlertid, ledet af samme Bevæggrunde, havde taget tilbage. Sagen fremkaldte imidlertid interessante Debatter, der viste, at den fandt betydelig Sympathi blandt Thingets Medlemmer, og Foged Borchsenius fremsatte et subsidiairt Forslag, der krævede færre vieblikkelige Udtællinger.

Nogle uheldige Bendinger under Debatterne foranledigede, at man ei lagde tilbørlig Vægt paa Hr. Borchsenius's Forslag, uagtet dette med megen Varme understøttedes af Falsen, Lange, Schweigaard m. Fl., og Sagen blev atter henffudt til Fremtiden. I hvorvel dette var et Misgreb, efterdi der var al Grund til at gjøre en Begyndelse, efterat Sagens Paatrængenhed saa godt som af Alle var erkjendt, tør maaskee dog denne Omstændighed foranledige, at Institutet, naar det omsider kommer istand, bliver saameget fuldstændigere og rigeligere udstyret, som Erkjendelsen om dets store Gavn for Landet stedse mere og mere gjør sig gjældende.

Det viser sig ogsaa, at Chefen for Indre-Departementet med megen Nidkjærhed omfatter denne Sag, idet han ikke lader nogen Omstændighed upaaagtet, der kan tjene til dens Fremme, hvilket synligen spores af det Foredrag, der ligger til Grund for den fgl. Resolution af 30te April d. A., der paaberaabes i en Annonce fra Indre-Departementet af 14 Mai næstefter. Af dette Foredrag skulle vi her indtage saameget, at Læseren kan faae et nogenlunde klart Begreb om de Fordringer, man nu gjør til den for denne Hensigt anskaffende Gaard, da dette tydelig viser, at man er fundet at slaae ind paa den rette Vej, nemlig at anlægge Institutet efter en saa udvidet Maalestok, at det tilstrækkelig vil kunne opfylde sin Bestemmelse.

Efterat Departementet har forklaret, hvorledes det har sikket sig Anskaffelsen af Aas Præstegaard, der ved Sognepræst Sandbergs Forslyttelse var bleven ledig,

mod en rimelig Afstaaelsessum, saafremt ingen hensigtsmæssigere Eiendom kan erhverves, hedder det i det ovenfor paapegede Foredrag:

„Paanyt at indskrænke sig til at foreslaae for Stortinget at bevilge en rund Sum og at bemyndige Regjeringen til for samme at indkjøbe enten Næs Præstegaard eller en privat Eiendom, eftersom det ene eller det andet maatte vise sig hensigtsmæssigt, vil bevirke en høist beklagelig Forhaling af Sagen; thi da det nødvendige specielle Udgiftsforslag, sigtende til at faae Væreanstalten sat i Gang, ikke ret vel kan forelægges uden at være baseret paa en bestemt Eiendom, som den, der skal tjene til Sæde for Indretningen, blandt Andet fordi det ikke kan ventes undgaaet for en større eller mindre Deel at bebygge Eiendommen for dens nye Bestemmelse, — saa vilde, om Sagen skal fremmes paa den her omhandlede Maade, endeligt Forslag til at faae Væreanstalten sat i Virksomhed, ikke kunne forelægges førend paa Stortinget i 1854. Departementet har derfor troet at burde tage under Overveielse, om der ikke skulde være nogen hensigtsmæssig Fremgangsmaade, hvorved man inden et kortere Tidsrum skulde kunne faae afhjulpet et saa længe, og, efter hvad man tør antage, nu saa almindeligen sølt Savn. Som en saadan Fremgangsmaade har Departementet tænkt sig at opfordre private Eiendomsbesiddere til inden Midten af førstkommende Juli Maaned at gjøre Anbud af Gaarde, som kunne ansees stikfede for det paatænkte Die-meed, mod at de anbudte Eiendomme i Forbindelse med Næs Præstegaard derefter bleve undersøgte og sammen-

lignede af sagkyndige Mænd, hvis Bistand i denne Sag Departementet deels allerede har deels yderligere vil sikke sig,*) hvorefter Kjøb bliver at afslutte om den Eiendom, som, Sagen betragtet fra alle Sider eller saavel med Hensyn til Eiendommens Bekvemhed for Diemedet som til Bederlaget, findes hensigtsmæssigst at burde anstafes, men hvilket Kjøb bliver at betinge af, at førstkommende Storthing bevilger Kjøbesummen. Den væsentligste Erindring mod en saadan Fremgangsmaade turde være den, at Bedkommende kunde befrygtes at være mindre velvillige til at anbyde sine Gaarde til Salg, naar endelig og definitiv Kjøbslutning ikke kan finde Sted førend rum Tid efter Anbudet. Men foruden at Sagens Stilling, efter det oven Anførte, afgiver overveiende Grund til i ethvert Fald at forsøge om den paa denne Maade skulde kunne vorde heldigen og snart ført til Maalet, troer Departementet derhos at kunne antage, at de nærværende Conjuncturer, der i Almindelighed gjør Salg af Eiendomme høist vanskeligt, vil i betydelig Grad formindste om ikke ganske hæve hiin Betænelighed, hvortil kommer, at et. Salg, der foregaaer til Staten, og ved hvilket den hele Kjøbesum strax og contant erholdes udbetalt, fra denne Side er saa fordeelig for Sælgeren fremfor Salg til Private paa de for saadanne Salg sædvanlige Conditioner, at Departementet anseer det rimeligt, at Anbydere ikke

*) De Mænd, som Departementet i denne Anledning har henvendt sig til, ere D^r. Cand. theol., Landbrugsstolebestyrer Budde, Proprietairerne G. E. Christensen og Carl Krogh samt Agrenom P. L. Boyesen.

ville fattes. Der bliver heller ikke fra det Tidspunkt af, Undersøgelsen af Eiendommene vil være foregaaet, og Bestemmelse fattet, om hvilken Eiendom, der bør søges erhvervet, og indtil Sagen efter Rimelighed kan ventes i Stortinget endelig afgjort, Spørgsmaal om noget særdeles betydeligt Tidrum, hvortil kommer, at den, med hvem det Offentlige, under Betingelse af Stortingets paafølgende Bevilgning, maatte afslutte Kjøb, vil have al Grund til at vente, at Kjøbet vil worde fuldbyrdet, efterdi der handles om et Anliggende, som Stortinget allerede i 1845 har udtalt at ansee af høj Bigtighed, og hvis Fremme af Almeenheden uden Tvivl med Længsel imødesees.

Den her foreslaaede Fremgangsmaade vil medføre den Fordeel, at man forhaabentlig vil kunne forelægge forstaaende Storting fuldstændigt Forslag angaaende Alt, hvad der udfræves til at see den attraaede Læreanstalt bragt i Gang, og om der var nogen rimelig Anledning til at nære Tvivl om den bevilgende Myn- digheds Redebonhed til at medvirke til en saa vigtig Indretning, saa vilde ialfald denne Tvivl sikkerlig have mindst at betyde, om man er istand til at forelægge for Stortinget Sagen saaledes forberedet, at samtlige Ud- gifter paa een Gang kunne overskues.

Forøvrigt skal Departementet bemærke, at de Eiendomme, som efter derom steet Opfordring ville worde Departementet anbudne til Salg, eller ialfald de af disse, hvis Brugbarhed for Diemedet der vil kunne blive Spørgsmaal om at lade undersøge, ikke kunne antages at ville blive mange, saasom kun de færreste og meget

faa Eiendomme med Hensyn til Udstrækning, Jordbund og øvrige Egenskaber opfylde de væsentligste af de Fordringer, der maae gjøres til et for et høiere Agerdyrkningsinstitut tjenligt Sæde, i hvilken Henseende man alene skal paapege, at den Gaard, hvorpaa Seminariet skal anlægges, maa ønskes ikke at indehave mindre end 1600 à 2000 Maal*) dyrkbar Jord, at den bør have Jord af forskjellig Bestaaffenhed, at den bør have let Udgang til det nødvendige Vand og fornøden Skov, samt at det endvidere vil være ønskeligt, at den har dyrkbart Afdningsland og dyrkbar Myr, Vand til Overrislings- og Dydæmnings-Eng, Lovskov af nogen Betydning m. v. Desuden ville de Fordringer, som antages at burde stilles med Hensyn til Gaardens Beliggenhed, betydelig indskrænke Antallet af de Eiendomme, hvorom der vil kunne blive Spørgsmaal. Værcanstalten antages nemlig at burde være beliggende i et af de mere befarede og folkerige Strøg i en ikke altfor stor Afstand fra Christiania, dog helst nogle Mile fra samme. I Christianias umiddelbare Nærhed vilde Departementet ansee det uhensigtsmæssigt at vælge Seminariets Sæde, deels fordi en større Byes Nærhed vanskelig kunde undlade at virke forstyrrende paa Driftsmaaden af Institutets Jordbrug, der bør være uafhængig af særlige Forholde, og tillige paa Grund af, at Seminariet som Forstole for et Landhølv, selv bør fremstille Billedet af et saadant og derfor være udenfor

*) Ifølge Dypgivende paa et andet Sted i den norske Landbrugs-Libende er 1 Skp. Land (1750 □ Alen) lidt over $\frac{3}{4}$ norsk Maal.

en større Byes Paavirkning. Hertil kommer, at saavel Erhvervelsen af en Eiendom som Seminariets Drift, naar samme skulde anlægges i den umiddelbare Nærhed af en større By, vilde blive kostbarere, end naar det oprettedes i nogen Afstand fra samme. Vedkommende Nærings-Comitee paa sidste Storthing yttrede den Formodning, at den omspurgte landoekonomiske Lærestanstalt helst burde anlægges i det Indre af Landet, eller, som det i Præmisserne til dens Indstilling udtrykkes, i Centrum af Landet. Departementet maa dog ansee det betænkeligt, i for høi Grad at lægge Vægt paa det Synspunkt, som herved rimeligviis har ledet Comiteen. At Indretningen bør være uden Forbindelse med Universitetet og ikke ligge Hovedstaden alt for nær, derom er Departementet ganske enigt med Comiteen; men paa den anden Side skulde man ansee det betænkeligt, om den sjernebes alt, or meget fra den Omkreds, hvori videnskabelig Forbindelse med Universitetsstaden med Letthed trives, og aarvaagent Die beqvemt kan holdes med dens Fremgang og Virksomhed. Man troer derfor, at Eiendommen bør være beliggende i et befaret og folkerigt Strøg, i en Afstand af nogle Mile, dog ikke lettelig over 8 à 10 Mile fra Christiania."

Derpaa resolverede S. M. Kongen af Sverrig og Norge under 30te April 1850:

„At Departementet for det Indre naadigst meddeles Bemyndigelse til at udstede Opfordring til Besidderne af private Landeieendomme om inden Midten af førstkommende Juli Maaned at gjøre Anbud af Gaarde, som kunne forudsættes stikkede til Sæde for